

IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ RENGIMO TOBULINIMO KRYPTYS

dr. Vitalija Gražienė, VDA ir VK docentė

Švietimo ir mokslo ministerija

2015 metų spalio 8 diena

Pranešime nagrinėjami šie klausimai:

- kokios yra ryškiausios IPU pedagogų rengimo Lietuvoje stiprybės?
- Kokie iššūkiai kyla IPU pedagogų rengimo srityje?
- kurios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys šiandien aktualiausios?
- ką reiktų daryti?

Remiamasi:

- studijas reglamentuojančiais dokumentais (*Studijų pakopų aprašu, Pedagogų rengimo reglamentu, Švietimo ir ugdymo studijų kryptių aprašo projektu, Mokytojo kompetencijų aprašo projektu*)
- Ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymo kokybės kriterijais - *Quality Framework on Early Childhood Education and Care (EK) (2014)* (http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf)
- EU dokumentais, skirtais pedagogų rengimo aktualijoms (*Supporting Teacher Competence Development for Better Learning Outcomes (2013)*) (http://ec.europa.eu/education/policy/school/doc/teachercomp_en.pdf),
- švietimo būklės tyrimais
- studijų programų vertinimo ataskaitomis ir ekspertų įžvalgomis (*Pedar Cremin, Jesus Maria Sousa ir kt.*)
- vaikų ugdymo dokumentais (*Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašu, Priešmokyklinio ugdymo bendraja programa*)
- asmenine pedagogės, dėstytojos, ekspertės patirtimi

IPU pedagogų rengimo Lietuvoje stiprybės

- IPU pedagogų rengimo tradicijai Lietuvoje jau beveik 100 metų (pirmos sistemingos specialybės studijos buvo vykdomos jau 1924 m.)
- Valstybės švietimo politikos kryptingumas (dokumentai, tyrimai, finansavimas, EU lėšos, tarpsektorinė integracija, studijų programų kokybės stebėseną)
- Bakalaurai rengiami 5 kolegijose (Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Marijampolės, Klaipėdos), magistrai - 3 universitetuose (LEU, ŠU, KU)
- Glaudūs IPU pedagogų rengėjų kontaktai su šios švietimo srities praktikais, orientuojamasi į praktinius studentų įgūdžius
- Pagal kvalifikaciją įsidarbina iki 98 procentų kai kurių IPU studijų programų absolventų

IPU pedagogų rengimo Lietuvoje iššūkiai

- Gilios tradicijos, bet naujovės priimamos sunkiai, nors pokyčių kultūra yra tapusi norma Europos pedagogų rengime
- Valstybės švietimo politikos kryptingumas suvokiamas paviršutiniškai; į studijų programų vertinimo rezultatus atsižvelgiama tik iš dalies; IPU pedagogų rengimo studijų programų vertinimo rezultatai yra prasti
- I pakopos programos labai panašios (be specifikos) ir jų labai daug; 2006-2015 m. apgintos tik 7 disertacijos IPU klausimais; kai kurių leidyklų produkcija neatitinka nei metodologinio, nei metodinio IPU lygio
- Glaudūs IPU pedagogų rengėjų kontaktai su šios švietimo srities praktikais neatstoja plataus tarptautinio akiračio; orientuojantis į praktinius studentų įgūdžius, akivaizdus dėmesys funkcijų atlikimui, bet mažai dėmesio studentų reflektyvumui
- Aukšti absolventų įsidarbinimo rodikliai klaidingai ramina, jog pedagogų rengimas vyksta tinkamai

*IPU pedagogų rengimo studijų programų vertinimo
nuo 2003 iki 2013 m. rezultatai (1)*

1/4 programų (3) įvertintos neigiamai („su esminiais trūkumais, kuriuos būtina pašalinti“ ir neakredituotos)

1/3 programų (4) akredituotos 6 metams, bet vėliau 2 iš jų vėl akredituotos tik 3 metams
Šiuo metu 6 metams akredituotos tik 2 abiejų pakopų IPU pedagogų rengimo studijų programos

*IPU pedagogų rengimo studijų programų vertinimo
nuo 2003 iki 2013 m. rezultatai (2)*

Dauguma IPU pedagogų rengimo studijų programų **nuolat** akredituojamos tik 3 metams

Lietuvos IPU pedagogų rengimo studijų programos nėra pasiekusios reikiamo lygio, užtikrinančio ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymo kokybės rodiklių pasiekimą

Detalių karalystė

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (1)

Tikslas, laukiami rezultatai 1

Kokio IPU pedagogo reikia?

Kokius rezultatus turi numatyti studijų programų vykdytojai?

Profesionalumo sampratos kaita veikia ir pedagogų rengimo lauką

Tradicinė samprata (nuo XX amžiaus pradžios): pedagogas yra tik viena iš profesijų (tokių kaip gydytojas, teisininkas ir kt.); pakanka gauti tradicinių akademinų žinių, kurias galima taikyti visą gyvenimą; tai funkcijų atlikimo pedagogika

Neoliberali samprata (XXI amžius): šalia akademiškumo pabrėžiami mokymosi visą gyvenimą, kooperacijos su tėvais ir kolegomis, socialiniais partneriais, dalyvavimo inovacijų kūrime, orientavimosi į praktiką, reflektyvumo, kūrybiškumo aspektai

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (1)

Tikslas, laukiami rezultatai 2

Profesine etika grįsta veikla: neoliberalią sampratą papildo jautraus, altruistiško, empatiško, profesijos vertybes puoselėjančio pedagogo paveikslas

Ar žinome, kur IPU studijų programų absolventas turi nukreipti savo jautrumą, altruizmą ir empatiją?

Ar studijų programų rezultatuose aiškiai formuluojama ši kryptis?

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (1)

Tikslas, laukiami rezultatai 3

IPU pedagogų rengimo studijų programų ašis – vaikas ir vaikystė

Šiandien vaikas suprantamas kaip aktyvus, save ir aplinką pažįstantis, savo patirtį konstruojantis bei save kuriantis asmuo

Vaikystė laikoma periodu, kuriame vaikas jaučiasi visavertis jau dabar, o ne ateityje

Pirmieji vaiko gyvenimo metai nuo gimimo iki mokyklinio amžiaus pradžios yra lemtingiausi vaiko asmenybės formavimuisi, jie sukuria pagrindą tolimesnei vaiko raidai

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (1)

Tikslas, laukiami rezultatai 4

Turime siekti išugdyti pedagogą, kuris:

- vadovausis šiuolaikine vaikystės samprata: pagarba vaikui ir aktyvaus vaiko dalyvavimo ugdyme(si) pripažinimu,
- interpretuos vaikystę kaip sėkmingą viso gyvenimo ugdymosi pradžią, suteikdamas savarankiškai vaiko iniciatyvai erdvės, laiko ir profesionalaus dėmesio,
- vadovausis pozityviu ir palaikančiu požiūriu į vaiką, suvokdamas vaiko potencialo atskleidimo svarbą,
- gebės individualizuoti ugdymą, vadovaudamasis inkliuzinio ugdymo nuostatomis,
- įsisąmonins visų raidos procesų tarpusavio priklausomybę, supras vaiko raidą ir ugdymąsi kaip vieningą procesą, gebės kūrybiškai integruoti ugdymo turinį ir procesą,
- sieks vaiko, tėvų (globėjų), pedagogų ir kitų asmenų, dalyvaujančių ugdymo procese, sąveikos – keisis informacija, nuomonėmis ir išvalgomis, dalysis patirtimi, kels klausimus ir kartu ieškos atsakymų;
- kurs atvirą, tolerantišką, dialogu ir partneryste grįstą ugdymo(si) erdvę

Aktualiausias IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (2)

Studijų programų sandara

- IPU pedagogų rengimo studijų programose turi atsispindėti ir būti užtikrintas būsimo pedagogo holistinis požiūris į vaiką
- ugdymo praktika, grįsta ankstyvojo ugdymo kokybės kriterijais, turi tapti programos šerdimi
- IPU pedagogų rengimo studijų programose reikia vengti nesusijusių, smulkių, fragmentiškų dėstomųjų dalykų
- studijų programose reikia atsisakyti neadekvačios ir nesusijusios su laukiamais rezultatais medžiagos
- personalo strategiją turi lemti programos logika, bet ne atvirkščiai
- IPU pedagogų rengimo studijų programų absolventai turi gebėti vadovautis inkliuzinio ugdymo nuostatomis
- IPU pedagogų rengimo studijų programų absolventai turi gebėti ugdymo procese naudoti IT

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (3)

Personalas

- kokybiškam IPU pedagogų rengimui reikia adekvačiai suvokiančio europinį požiūrį į vaiko ugdymą, plačiai mąstančio, kalbas mokančio, mainų ir kitokiose programose dalyvaujančio personalo
- IPU pedagogus rengiančių programų dėstytojams įveikti pokyčių grėsmes gali sistemingai programų realizavime dalyvaujantys kviestiniai dėstytojai
- pedagogus rengiančių programų dėstytojams (o todėl ir studentams) trūksta kritiškumo
- turėtų mažėti dėstytojų priešinimasis pokyčiams
- vaikų ugdymo institucijų personalas turi būti pradėtas traktuoti kaip studijų programos personalo dalis
- dėstytojai turi turėti darbo vaikų ugdymo institucijose patirties
- baigiamiesiems darbams vadovauti turi ikimokyklinio ugdymo studijų srities specialistai
- vengtinas aukštųjų mokyklų, katedrų, studijų programų komitetų uždarumas, „svetimųjų“ neįsileidimas
- turi būti siekiama sistemingo personalo kvalifikacijos kėlimo, taip pat ir mentorių

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (4)

Ištekliai

- IPU pedagogų rengimo aplinka turi būti pilna studijoms reikalingų šaltinių lietuvių ir užsienio kalbomis, vizualinės informacijos, technologinių galimybių ir priegų
- šaltiniai turi būti adekvatūs laukiamiems studijų programos rezultatams
- studentai turi būti išmokomi kritiškai vertinti ir skirti tinkamus šaltinius ir menkavertę kai kurių leidyklų produkciją
- aukštosios mokyklos turi atnaujinti praktikos įstaigų strategiją, apimančią:
 - ✓ įstaigų atrankos kriterijus
 - ✓ įstaigų rotacijos tvarką
 - ✓ mokėjimo vaikų ugdymo įstaigoms už studentų praktikas tvarką ir kt.
- IPU pedagogų rengimo programų studijų komitetai turi kryptingai dirbti su visais socialiniais dalininkais

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (5)

Procesas 1

- turėtų būti labai rimtai analizuojamos norinčiųjų tapti IPU pedagogais asmeninės nuostatos
- IPU pedagogų rengimo programose turėtų būti daugiau pačių studentų studijų/mokymosi, daug mažiau mokymo
- turėtų būti daugiau studentus aktyvinančių metodų (pvz., projektų, veiksmo tyrimų), daug mažiau paskaitų metodo
- refleksija turėtų būti suprantama kaip analizė, bet ne kaip apibūdinimas
- turėtų būti diegiamas realistinis studentų pasiekimų vertinimas ir suvokiama, kad studentai gali būti nepažangūs; per aukšti pažymiai
- turi atsirasti dermė tarp vertinimo procedūrų ir laukiamų studijų programos rezultatų

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (5)

Procesas 2

- IPU pedagogų rengime turi didėti praktikos svarba, taip pat vaikų ugdymo įstaigų ir jų personalo vaidmuo
- svarbu, kad studentų pasiekimus dėstytojai, tutoriai ir mentoriai komentuočiau žodžiu, sietų su vertinimo kriterijais ir studentams pateiktų rekomendacijas, kaip tobulėti
- studentai praktikų metu turėtų daugiau tiesiogiai dirbti su vaikais, taip pat daugiau planuoti; dar per daug stebėjimo
- turėtų būti daugiau aiškumo dėl to, kas vertina studentų pasiekimus praktikų metu: aukštoji kokykla, vaikų ugdymo institucijos mentoriai ar tai bendras vertinimas
- studentų praktikos turėtų būti vertinamos pirmiausia pagal stebėtą studentų veiklą, o ne vien pagal jų parašytas ataskaitas/dienoraščius/aplankus ar pan.
- paskutinės praktikos vertinimas turėtų būti nesiejamas su baigiamojo darbo duomenų rinkimo rezultatais

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (5)

Procesas 3

- baigiamųjų darbų/projektų temos turėtų būti ne tokios grandiozinės, nes:
 - ✓ tyrimai menki, ir rezultatai nebeatitinka formuluotos temos
 - ✓ nesiremiam tarptautiniais tyrimais ir nesimato rezultatų konteksto, apie rezultatus negalima diskutuoti
 - ✓ tyrimo išvados tampa nesavikritiškomis
- siekiant tyrimo rezultatų patikimumo ir trianguliacijos, turi būti naudojami ne tik kiekybiniai tyrimo metodai, bet ir kokybiniai
- baigiamųjų darbų išvados turėtų būti siejamos su pradiniais baigiamojo darbo teiginiais/teorine dalimi
- turi atsirasti dvigubas/išorinis baigiamųjų darbų vertinimas

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (5)

Procesas 4

- IPU pedagogų rengimo programų II pakopos absolventai, prieš įsidarbindami vaikų ugdymo institucijų vadovais ar prieš tirdami jų veiklą, turėtų jas labiau pažinti, jose padirbėti
- abi studijų formos – nuolatinė ir iššėstinė – turėtų garantuoti tuos pačius laukiamus studijų programų rezultatus ir adekvačią kokybę

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys (6)

Vadyba

- diegtinas kritiškas požiūris į kokybę
- aukštųjų mokyklų administracijos požiūris į pokyčius turi būti proaktyvus
- būtina susitaikyti su nuolatinio komforto pabaiga
- reikia stiprinti vidines aukštųjų mokyklų studijų kokybės sistemas
- IPU pedagogų rengimo programų studijų komitetai turi veikti ne formaliai, o sistemingai ir operatyviai
- studijų programų dėstytojai turi žinoti programos visumą, ne vien savo dėstomų dalykų fragmentus
- IPU pedagogų rengimo programų studentų balsas turi būti išgirstas, svarstant ne tik studentiškus reikalus, bet ir esminius programos klausimus
- turi būti sistemingai kaupiama informacija apie programų absolventų karjeros pokyčius

Aktualiausios IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptys

Aktualiausia IPU pedagogų rengimo tobulinimo kryptis yra adekvatus IPU pedagogų rengimo studijų programų tikslo ir laukiamų rezultatų suvokimas

Rekomendacijos IPU pedagogų rengimo sričiai

- artėti prie EU IPU pedagogų rengimo, grindžiamo ankstyvojo ugdymo kokybės kriterijais, standarto
- skatinti dėstytojų atliekamus fundamentalius ir taikomuosius ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo tyrimus
- sistemingai analizuoti nacionalinio lygio pedagogų rengimo kokybės stebėsenos rezultatus
- skatinti aukštąsias mokyklas garantuoti tinkamą finansavimą kokybiškam programų vykdymui
- užtikrinti IPU pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemų dermę

